Toezicht Sociaal Domein
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Reactie vanuit Toezicht Sociaal Domein op Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams)

29 mei 2020

Graag maakt Toezicht Sociaal Domein (samenwerkingsverband van Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, Inspectie van het Onderwijs, Inspectie Justitie en Veiligheid en Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid) gebruik van de mogelijkheid om een reactie te geven op het wetsvoorstel aanpak meervoudige problematiek sociaal domein.

De samenwerkende inspecties vinden het positief dat het wetsvoorstel de bevoegdheid creëert om gegevens te delen tussen verschillende partijen. In de praktijk zien we dat dit nu nog vaak moeizaam verloopt, met als gevolg dat kwetsbare burgers onvoldoende worden geholpen. De wettelijke grondslag voor het doen van onderzoek (inclusief werkplan en casusoverleg) naar aanleiding van een (hulp)vraag van een burger of professional biedt mogelijkheden om de voor de ondersteuning noodzakelijke gegevens met elkaar te delen en elkaar te bevragen op wat nodig is. De wettelijke verankering van de meldpunten en daarmee ook de mogelijkheid voor het doorzetten van de melding naar de daartoe aangewezen professional, eventueel in een andere gemeente, zien de samenwerkende inspecties als een positieve kans om samenwerking te verbeteren en kwetsbare burgers beter te kunnen ondersteunen.

Toch willen de samenwerkende inspecties een tiental punten onder de aandacht brengen die om (verdere) verduidelijking of aanpassing van het wetsvoorstel vragen:

1. **Uitgangspunt wetsvoorstel zijn de gemeentelijke taken**: Het wetsvoorstel biedt een grondslag om informatie te delen ten behoeve van een integrale aanpak van meervoudige problematiek vanuit de gemeentelijke taken. De samenwerkende inspecties constateren dat het wetsvoorstel daarmee maar een beperkte oplossing biedt voor de knelpunten die aanpalende domeinen ondervinden bij het uitwisselen van informatie als er geen gemeentelijke diensten betrokken zijn. Daar blijft het probleem dat wanneer cliënten geen toestemming geven voor informatie-uitwisseling tussen bijvoorbeeld een psycholoog en een reclasseringsmedewerker, informatie-uitwisseling vaak niet mogelijk is. Ook een beroep op een gerechtvaardigd belang is in deze situaties meestal geen oplossing. In dergelijke gevallen kan volgens het wetsvoorstel alleen bij ernstige problematiek aan de gemeente gevraagd worden om een onderzoek naar een integrale aanpak. Het is vervolgens aan de gemeente om te bepalen of een gecoördineerde en integrale aanpak nodig is. Het wetsvoorstel biedt daarmee niet de mogelijkheid om voor alle partijen (tijdig) te kunnen handelen op grond van een gezamenlijk beeld.

2. **Verduidelijken noodzakelijkheidsprincipe:** uit het wetsvoorstel blijkt dat er een noodzaak moet zijn om over te kunnen gaan tot het delen van gegevens. Uit artikel 5.4.2, lid 1 en artikel 5.4.3 lid 2 blijkt dat het aan de desbetreffende partij is om te beoordelen of er sprake is van een noodzaak tot het delen van de desbetreffende gegevens. Dit betekent dat het aan de professional is om te beoordelen of aan het desbetreffende noodzakelijkheidscriterium is voldaan. De wet lijkt hiermee geen verandering aan te brengen in de huidige praktijk, waarbij professionele standaarden de richtlijnen zijn om invulling te geven aan het noodzakelijkheidscriterium.

   In de Memorie van Toelichting (MvT) staat echter dat het noodzakelijkheidscriterium wordt ingevuld door de vragende partij, te weten het college, en dat de professional het al dan niet verstrekken dient af te wegen en een beroep kan doen op de

proportionaliteit en subsidiariteit van het verstrekken van de desbetreffende gegevens. Door de (mogelijk) verschillende weergave in de wetsartikelen en de MvT ontstaat ruimte voor interpretatieverschillen.

In onze ogen maakt het wetsvoorstel onvoldoende duidelijk hoe en door wie het noodzakelijkheidscriterium moet worden ingevuld en of de huidige professionele standaarden/geheimhoudingsplicht/samenwerkingsafspraken hier (nog) invulling aan geven. Deze onduidelijkheid kan ertoe leiden dat wat beoogd wordt (gegevens delen met elkaar als het nodig is) niet wordt bereikt. Graag verduidelijken hoe invulling wordt geven aan het noodzakelijkheidscriterium en wat het verschil is met de huidige praktijk. Daarbij vragen we ook aandacht voor de vraag hoe het college goed kan motiveren welke gegevens zij noodzakelijk achten.

3. **1 gezin 1 plan versus werkplan:** We zien het werken volgens 1 gezin 1 plan in de praktijk moeizaam van de grond komen, maar op de plekken waar volgens 1 gezin 1 plan wordt gewerkt, zijn goede resultaten bereikt in de samenwerking tussen professionals en leidt dit tot integrale hulp aan burger(s). Om goed samen te kunnen werken rondom een huishouden moeten alle professionals toegang kunnen hebben tot één plan is de ervaring van Toezicht Sociaal Domein. In het wetsvoorstel/MvT (o.a. pagina 22) staat beschreven dat de gegevens in het werkplan slechts gedeeltelijk toegankelijk zijn/beschikbaar komen voor de betrokken professionals. Toezicht Sociaal Domein voorziet dat dit wetsvoorstel op deze manier het werken volgens 1 gezin 1 plan ingewikkelder maakt. Dit roept dan ook de vraag op hoe dit wetsvoorstel zich verhoudt tot het werken volgens 1 gezin 1 plan.

4. **Toezicht:** Er staat in het wetsvoorstel niets genoemd over de consequenties voor het toezicht. De Wams wijzigt artikelen in de Wmo 2015. De Wmo-toezichthouder is belast met de het toezicht op deze wet. Wat betekenen deze wijzigingen van de Wmo 2015 voor de toezichtstaken (en belasting) van de Wmo-toezichthouder. Door het opnemen van spiegelbepalingen in onder meer de Jeugdwet en het mogelijk maken van informatie-uitwisseling tussen verschillende partijen uit diverse domeinen kan het ook de inspectietaken van de rijksinspecties raken. Een visie hierop ontbreekt in de Memorie van Toelichting. In ieder geval raakt het de IGJ: IGJ houdt toezicht op de geheimhoudingsplicht van medische professionals. Wat wordt nu van de IGJ verwacht ten aanzien van het toezicht op de geheimhoudingsplicht in het casusoverleg?

5. **Cliënt/familie/mantelzorger als verwerkingsverantwoordelijke:** In het wetsvoorstel staat dat de cliënt, diens familie of mantelzorger kan fungeren als coördinator en daarmee is hij/zij een verwerkingsverantwoordelijke. Wij zien daarbij kwetsbaarheid optreden voor professionals, cliënten en gezinsleden. Hoe wordt beoordeeld/nagegaan of cliënten, familie en mantelzorgers voldoende zorgvuldig afwegingen kunnen en willen maken over het delen van persoonsgegevens en of zij kunnen voldoen aan de eisen in de AVG voor een verwerkingsverantwoordelijke? Denk daarbij ook aan het kunnen en willen omgaan met de rechten van betrokkenen, zoals het recht om gegevens te verwijderen/corrigeren e.d. en dat het dan kan voorkomen dat betrokkene en verwerkingsverantwoordelijke dezelfde persoon zijn.

6. **Invloed op bestaande samenwerkingsverbanden:** De samenwerkende inspecties vragen zich af welke invloed de Wams heeft op de bestaande overleggen/samenwerkingsverbanden (zoals Zorg- en Veiligheidshuis, overleg-, regie- of casuïstiektafels) waar met bestaande regelgeving al informatie wordt gedeeld. Voorkomen moet worden dat gemeenten door deze wet extra bureaucratie gaan creëren.

7. **Doorzettingsmacht van coördinator:** Het wetsvoorstel regelt een aantal taken voor de coördinator. Echter, er zijn een aantal zaken zoals doorzettingsmacht noodzakelijk om deze functie goed te kunnen beoefenen. Dit betekent dat een regisseur besluiten kan nemen die consequenties hebben voor de betrokken netwerkpartners, zonder hiervoor eerst op te hoeven schalen naar een andere persoon. Doorzettingsmacht is nodig om zonder vertraging de juiste zorg en ondersteuning voor het gezin te kunnen organiseren. Bijvoorbeeld: de regisseur stopt de hulp die niet effectief is, of zet juist hulp in die tot dan toe nog niet voor het gezin beschikbaar was.

   Toezicht Sociaal Domein ziet dit graag toegevoegd aan het wetsvoorstel. Meer informatie over de benodigde randvoorwaarden voor de regie/coördinatie functie zijn te vinden op www.toezichtsociaaldomein.nl/onderzoeken-en-instrumenten/regie-sociaal-domein.

8. **Onderzoek door gemeente:** In het wetsvoorstel staat niets vermeld over het kunnen samenbrengen van informatie als gemeenten zelf onderzoek willen doen naar bijvoorbeeld calamiteiten en incidenten. Op dit moment heeft een gemeente die zelf onderzoek wil doen naar een calamiteit die zich afspeelt in het brede sociaal domein weinig mogelijkheden om de informatie van partijen bij elkaar te brengen. Ook de Wmo-toezichthouder heeft deze mogelijkheden nu niet.

9. **Aanpalend domein onderwijs:** het onderwijs wordt genoemd als een van de aanpalende domeinen, maar niet nader geduid. Graag verduidelijken wat hieronder valt: zijn dat alleen de scholen/schoolbesturen of ook de kinderopvang en medewerkers van de vroeg- en voorschoolse educatie?

10. **Definitie gezinslid:** Graag ook uitbreiden naar elders verblijvende partners (bijvoorbeeld als een partner voor korte of langere tijd verblijft in een verslavingskliniek/GGZ o.i.d.). Deze personen keren vaak na bepaalde tijd weer terug in het huishouden. De diensten en interventies voor een dergelijk huishouden moeten gezamenlijk worden bekeken.